

O postanku i razvitku crkvenog celibata.

Zakonodavna sankcija svetog pape Siricija (umro 395.) za zakon celibata svećenika i đakona.

III.

Biskup Tarakonski Himerije iz Španije bijaše se g. 385. obratio na papu Damaza u nekim disciplinarnim pitanjima. Iza smrti Damazove novi papa Siricije g. 386. odgovara Himeriju na pojedina pitanja. U 7. poglavlju dotičnog pisma Siricijeva ovako čitamo: »Prijedimo sad k svetim redovima klerika, što ih prema izvještaju Tvoje ljubavi na sramotu časne religije po vašim pokrajinama nalazimo tako pogazene i prezrene, da se moramo služiti tužbom Jeremijinom (9, 1.). Čuli smo naime, da su mnogobrojni svećenici i leviti dugo vremena poslije redjenja svoga i od svojih žena i od sramotnog (preljubnog) općenja imali djece, te da opravdavaju svoj zločin tom izlikom, kako je naime u Starom Zavjetu svećenicima i službenicima dana sloboda radanja djece«. Papa najprije pobija taj prigovor, ističući obvezatni privremeni celibat ovih starozavjetnih službenika u vrijeme svetog službovanja (anno vicis suae); »poslije dovršenog vremena svetog službovanja bijaše im bračni život jedino radi nasljedstva dopušten, jer se k svetoj službi nisu smjeli pripustiti iz drugih plemena osim iz plemena Levijeva. Stoga i Gospodin Isus, rasvijetliv nas svojim dolaskom, svjedoči u evanđelju, kako je došao da ispuni Zakon, a ne da ga ukine. I zato je htio, da lik Crkve, kojoj je On Zaručnik, sja u sjaju čistoće*), da je na dan suda kod drugog dolaska svoga uzmogne naći bez liage i bez mrštine, kako je učio po svom apostolu (Ef. 5, 27.) Stoga smo svi mi svećenici i leviti nerazrješivim vezom ovih odredaba vezani**), da od dana svoga redjenja posvetimo i srce i tijelo svoje trijeznosti i stidljivosti, kako bismo u svemu omiljeli Bogu u ovim svagdašnjim žrtvama svojim. Koji su pak u tijelu, kaže sud odabrani, Bogu omiljeti ne mogu. Vi pak niste više u tijelu, nego u duhu, ako naime duh Božji stanuje u vama (Rom. 8, 8.). Pa gdje može duh Božji stanovati ako ne u svetim tjelesima, kako čitamo? Budući da neki prema izvještaju Tvoje svetosti žale, što su iz neznanja pali, izjavljujemo, da se ovima ne smije uskratiti milosrdnost uz uvjet, da doživotno ostanu bez promaknuća u onoj službi, u kojoj su se našli, ako se ipak odsad trse živjeti u uzdržljivosti. Oni

*) »Et Ideo, Ecclesiae, cuius Sponsus est, formam castitatis voluit splendore radiare.«

**) »Quarum sanctionum omnes sacerdotes atque levitae insolubili lege constringimur . . . «

pak koji pod izlikom nedopuštenog privilegija govore, da im je to dopušteno po Starom Zakonu, neka znadu da su auktoritetom Apostolske Stolice svrgnuti od svake časti crkvene, koju su nedostojno obnašali, i da se nikad više ne će moći dotaknuti svetih tajna, kojih su se sami lišili, dok teže za nečistim požudama. I pošto sadašnji nas primjeri opominju na opreznost u buduće: kojigod biskup, svećenik i đakon bude, što Bog sačuvao, tako pronađen u napredak, neka već sada znade, da mu je oduzeta svaka nada u blagi postupak s Naše strane, jer željezom treba izrezati one rane, koje se ne daju izliječiti po njezi blažih sredstava*).

U slijedećem (8.) poglavlju papa ustaje protiv zloporabe redjenja bigama, koje također svrgava do laičkog staleža, jer se nisu držali riječi Pavlove »unius uxoris virum«. U 9. poglavlju zahtijeva dob od 39 godina za službu akolita i subdakona, kojima dopušta jednokratnu ženidbu. Ali već za postignuće đakonata zahtijeva, da se je kandidat iskušao u uzdržljivosti: »Postque ad diaconii gradum, si se ipse primitus continentia praeunte dignum probarit, accedat . . .«

Izdavač kod Migne (Ibid. 1139 b.) u bilješci pobija ovdje prigovor, da se tu radilo tobože samo o *pukom običaju celibata*, jer papa ne bi tako oštro kaznio povredu pukog običaja.

U 5. poslanici (Ad episcopos Afros. Ib. 1155 ss.) ističe isti papa, kako svojim »pismom ne nalaže nove zapovijedi nego takove, po kojima želi da se drži ono, što je po kukavštini i neatosti nekih zanemareno, i što je ipak određeno ustanovom Apostola i Otaca«. Ton je ove poslanice puno blaži, jer u Africi papa nije imao kuditli tolikih mana. Piše naime (n. 3.): »K tomu što je dostojno, stidljivo i čestito, to stavljamo na srce**), da se svećenici i leviti ne sastaju sa svojim ženama, jer se u svetoj službi bave svagdašnjim potrebama te službe. Korinćanima bo Pavao ovako piše: Uzdržite se, da se bavite molitvom. Ako se dakle laicima uzdržljivost zapovijeda, da uzmoguu biti uslišeni u svojoj molitvi: koliko većma svećenik svaki čas mora biti pripravan, osigurav se po čistoći svojoj, da uzmogne žrtvovati ili krstiti? Bude li okaljani tjelesnom požudom, što da učini? Zar će se ispričavati? Kakvim stidom? Kakvim će srcem služiti? Kojom savješću, kojom zaslugom može se nadati uspjehu molitve, kad je rečeno (Tit. 1, 15): . . . Stoga potičem, opominjem, molim, nek se ukine ova sramota, što nam je i samo poganstvo može pravom predbacivati. Valjda se misli na ovaj izgovor, jer je pisano: »Muža samo jedne žene«. Ali je to rečeno, ne ob onom, koji ostaje u požudi radanja, nego poradi buduće uzdržljivosti. Jer necelibataše nije pripustio

*) »Ferro necesse est excidantur vulnera, quae fomentorum non senserint medicinam«. (Ep. I. M. P. L. 13, 1138—1141).

***) Latinska riječ »suademus« ovdje po izdavaču Wenzlowsky-u znači: potičemo, a ne samo: svjetujemo. Radi se o strogoj normi. V. capitula Innocentii I. ad Victricium, 9. Hard. Coll. concil. I. 1001.

onaj, koji reče: »Htio bih da su svi ljudi kao i ja«. I još jasnije to tumači govoreći: (Rom. 8, 8) —«.

Ista je načela izrekao papa Inocencije I., služeći se često razlozima pa i riječima Siricijevim (V. Hardnin, I. 990; 1003, episcopo Toiosano etc.): quanto magis vos adulteria cavendo, vivere continenter debetis, metuentes non in regno Dei minus lucere, sed in gehenna ignis ardere? . . .«

Razni crkveni sabori zapadni o celibatu, koji je u vrijeme sv. Avgustina i sv. Petra Krizologa već posve ustaljen bio.

Sankcije papine za obranu crkvenog celibata svuda se na zapadu brzo poprimiše, kako nam svjedoče razne pokrajinske sinode i odgovori pape Inocencija raznim biskupima. Tako peti ili bolje šesti *Kartaški sabor* g. 401. primi ovaj 3. kanon (capitulum): »Na temelju izvještaja o neuzdržljivosti nekih klerika, makar i prema vlastitim ženama, odlučilo se je, da se imaju biskupi i svećenici i dakoni *prema najvažnijim odredbama* uzdržati također od svojih žena (placuit episcopos et presb. et diaconos, secundum priora statuta*), etiam ab uxoribus continere). Ako to ne učine, neka se maknu od crkvene službe. Drugi pak klerici nemaju se na to siliti, već neka se drži običaj svake Crkve**).

Prvi toledski sabor g. 400. sličnu je odredbu (1.) primio (Hard. ib. I. 990.). — Papa Inocencije I. u svojim kapitulima »ad Victricium ep. Rotomagensem« (n. 9.) nadovezuje na odredbe pape Siricija, zamjenjujući dvoumnu riječ »suademus« nedvojbenim oštrim izrazom: »Quod dignum et pudicum et honestum est *tenere Ecclesia omnino debet* . . .« (Ib. 1001. Što je dostojno čedno i pošteno, Crkva to svakako mora držati). Slično pismo upravi isti papa *Tuluskom* biskupu Eksuperiju kao odgovor na razna pitanja (Ib. 1003. n. 1.). Kraće je isti papa u istom smislu odgovorio biskupima britskim Maksimu i Severu (Ib. 1006—7; n. 5.). U zbirci »Canones synodi Romanorum ad Gallos episcopos« (Ib. 1034.) treći kanon veoma patetično pokazuje nedoličnost, koja leži u tom, da bi učitelji djevičanstva i beženstva živjeli u bračnom životu.

Navedimo sada jedno znamenito svjedočanstvo svetog *Petra Krizologa* (u. oko 450.), biskupa Ravenskoga i prijatelja sv. Leona Velikoga. Vadimo ga iz 7. propovijedi svečeve o naviještenju i začecu sv. Ivana Krstitelja. K riječima Lukinim: »Poslije toga zatrudnje Elizabeta, žena njegova (Zaharijina)«, sveti naučitelj primjećuje*):

*) V. Conc. II. Cartag. (a 387. vel 390.) cp. II. Hardnin navodi o tom dva kanona (III. i IV.) u zbirci: Collectio canonum Eccl. Afric. I, 867—870. Trulanski se sabor bez razloga pozvao na ove riječi, da opravda svoj zakon o crkvenom celibatu.

***) Hardnin, Coll. conc. I. 987.

Imali su oni pravo ženidbenog općenja; slobodno im je bilo rađati djecu, jer je za njih vrijedila nezrelost (Staroga) Zakona, pa su još živjeli u djetinjskom stanju religije. (Stari) Zakon, braćo, zabranio je nedopušteno; nije uskratio dopušteno. Držao se je dara t. j. naravnoga, što ga je krio taj zakon u sebi; povrh toga dara nije mogao ništa podijeliti. *Upravljaio je prirodom; ali nije čovjeka uzdigao iznad prirode.* Zakon kao portal vjere, glasnik milosti, preteča evanđelja, pedagog religije, koja se nalazi u djetinstvu, *ostavio je u legalnom svećenstvu ženidbenu čistoću, da u svećenstvu milosti oglasi novu slavu vjekovite kreposti, gdje dolazi.* Izdavač primjećuje ovdje u bilješci: »Veoma je zgodno natuknuo celibat klerikâ«. Što više, sve-tac kao da je pred kršćanskim pukom smatrao potrebnim, da ispriča starozavjetnog svećenika Zahariju, istaknuv nesavršeno, tjelesno i donekle prirodno obilježje Starog Zavjeta u *opreci sa bitno najprirodnim i duhovnim značajem novozavjetnog zakona milosti i njegova svećeništva.* Stoga također govori o indultu (»indulgentiam«), kojim su se služili starozavjetni svećenici kod rađanja djece. Sve to evi-dentno pretpostavlja, da po sv. Petru Krizologu celibat spada na značajne osebnosti novozavjetnog svećeništva, i da se je tadanji kler u Italiji doista općenito držao celibata.

Za Rim i za južnu Galiju (Narbonne) imamo iz onog vremena sjajno svjedočanstvo sv. *Leona Velikoga*, gore navedeno (Ep. 2. ad Rusticum 3. od g. 458.—9.); za Afriku pak imamo osim raznih kar-taških sabora još i posebno svjedočanstvo sv. *Augustina* od g. 419. Na koncu svoje druge knjige »De coniugiis adulterinis«**) svjetac

*) »Erat illis coniugii facultas, erat illis licentia donata generandi, quibus inerat adhuc legis adolescentia, instabat adhuc religionis infantia. Lex, fratres, illicita prohibuit; licita non negavit; intra domum tenuit; supra domum conferre nil potuit; naturam rexit, supra naturam hominem non creavit. Lex fidei ianua, gratiae nuntia, Evangelii praevia, paedagogus religionis instantiae, remisit in sacerdotio legali coniugii castitatem, ut in pontificatu gratiae venturam perpetuae virtutis gloriam nuntiaret. Secundum hanc ergo indulgentiam Elisabeth . . . reviviscit in partum . . .« (Migne, P. L. 52, 459.).

***) Cap. 20. n. 22. M. P. L. 486. Evo poučnih riječi Augustinovih u izvratku: »Unde istos qui virilem excellentiam non putant nisi peccandi licentiam, quando terremus, ne adulterinis coniugiis haerendo pereant in aeternum, solemus eis proponere etiam *continentiam clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur invitii, eamque susceptam usque ad debitum finem, Domino adiuvante perducunt.* Dicimus ergo eis: Quid si et vos ad hoc subeundum populorum violentia caperemini? Nonne susceptum caste custodiretis officium, repente conversi ad impetrandas vires a Domino, de quibus numquam antea cogitastis? Sed illos, inquirunt, honor plurimum consolatur. Respondemus: Et vobis timor multo amplius moderetur. Si enim multi Dei ministri repente atque inopinate impositum susceperunt, sperantes se illustrius in Christi hereditate fulgere.

potiče same laike svjetovnjake oženjene, da se i onda kad su daleko od svojih žena ili kad su ove bolesne i ostarjele, drže kontinencije a predlaže im kao uzor one svećenike, što ih je vjerni puk naglo i iznenada zahtijevao, da im se zarede za duhovne pastire, dakle da prijeđu iz svjetovnoga staleža u kler, gdje im je ipak uz milost Božju i viastitu brigu moguće i razmjerno lako nositi teret potpunog celibata. Da je Augustin svjetovnjacima tako mogao slobodno govoriti, to svjedoči, da je kler afrički u opće tada vjerno držao celibat.

Celibat subđakona na zapadu

već je uključno izričito sankcijom utvrđen na saboru elvirskom g. 300 ili 306. Istina u Africi gore spomenuti kanon 4. (3.) šestog (ili petog) sabora Kartaškog od g. 401. ne bijaše još protegnuo dužnost celibata na subđakone, već je tu priznao »običaj svake Crkve«. Grisar (l. c. 760) zgodno veli: »Što se je celibat tek malo po maio sve općenitije protegnuo na subđakonat, to potječe od postepenog sve užeg učestvovanja subđakona u neposrednoj službi oltara i same Euharistije. Zato se taj red kasnije pribrojio višim redovima«. Već g. 401. novi sabor Kartaški u 25. poglavlju svoje zbirke kanona Crkve Afričke izričito proteže zakon celibata također na subđakone*).

Pošto je i legat Rimske Crkve, Faustin biskup grada Potencije u Picenskoj pokrajini, prisustvovao tom saboru i sudjelovao kod dekreta (Hard: I. 935.), nema sumnje, da je isti kanon vrijedio i u Crkvi Rimskoj. Stoga se vara izdavač poslanica papinih Wenclofsky**), kada tvrdi, da je papa Leon I. prvi put protegnuo zakon celibata također na subđakone. Leon I. se je u dotičnom pismu Anastaziju, biskupu solunskom i vikaru apostolskom za Ilirik (g. 446.) pravom poslužio argumentom *a fortiori*, da iz poznate dužnosti celibata samih subđakona dokaže i još većma utvrdi nepovrijediv zakon strogo celibata za đakone, svećenike i biskupe. Isti papa u pismu biskupu

*) *Aurelius episcopus dixit: Addimus, fratres, carissimi, praeterea, cum de quorundam clericorum, quamvis lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, et diaconi et presbyteri, sed et episcopi secundum priora statuta etiam ab uxoribus se contineant, ut tamquam non habentes videantur esse: quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi nisi maturiore aetate. Ab universo concilio dictum est: Quae vestra sanctitas est iuste moderata, et sancta et Deo placita sunt, confirmamus.* (Harduin I, 878).

**) Zbirka »Bibliothek der Kirchenväter, (Kempten 1878) 4. sv. 112. cp. 4.

Narbonskom Rustiku (g. 458. ili 459.) lijepo veli*) (višim) službenicima oltara« da su se mogli oženiti dok su bili laici ili lectores, a sada moraju živjeti u potpunom celibatu, premda smiju zadržati svoje žene, pretvorivši brak tjelesni u duhovni.

Isti se zakon raširio i u drugim biskupijama patrijarhata Rimskog, negdje prije, negdje kasnije. Na otoku Siciliji dulje se održala protivna praksa, po kojoj su subdakoni živjeli u braku. Papa Pelagije II. (578.—590.) uputi g. 588. svog delegata tamošnjega, da se ti subdakoni imaju ili odreći službe ili držati kontinencije. Nu nasljednik papa Grgur Veliki privremeno ublaži ovu naredbu za prije zaredene subdakone sicilske, a da ih ipak nije pripustio višem redu. Ujedno je po istom delegatu naredio, da u buduće i u onim krajevima svi subdakoni imaju živjeti u strogom celibatu (Laurin l. c. 78.—79).

Osvrt na tri periode ili faze u razvoju crkvenog celibata.

»U prvo vrijeme, kaže O. Dilgskron*), klerici, koji su imali sveto služiti oltaru, prigrlili bi zakon kontinencije kanoni od Boga nadahnut . . . Primjer i postupak apostola kod izabiranja službenika oltara domala je uz sudjelovanje svetih i revnih biskupa utvrdio zakoniti običaj i obvezatnu praksu celibata. Ali nije bilo zemaljske sankcije toj zakonitoj praksi, koja se također nije svuda jednako provela. »Nije dugo trajalo to doba. Slijedilo je brzo drugo doba, u koje je Crkva svojim auktoritetom odredila, da ne samo svećenici i đakoni, nego i subdakoni sveto (summa religione) imaju držati celibat, ali nije dosta jasno bilo, da li se u tom zakonu sadržaje *zavjet čistoće*. »Tom auktoritetu, veli sv. Bonaventura (In 4. Sent. dist. 37. 9. 3.), odazvala se kod Latinaca volja spremna za posluš, jer su slobodno primili takovu odredbu; ali Grci okrenuše leđa te ne pristadoše na tu plemenitu odredbu, da bi čuvali sudove svoje čiste«. Posljedica toga je bila, da je u istočnoj Crkvi svaki dalji napredak zakona kontinencije prestao. Isti pak zakon stupio je kod Latinaca na medi desetog ili jedanaestog stoljeća u treću fazu i doba, kad se naime utvrdila spoznaja i uvjerenje, da obvezatnost viših klerika na vjekovitu i savršenu čistoću proizlazi iz svečanog *zavjeta*, spojenog sa svetim redanjem, kod kojega se (taj zakon) polaže ili se ima položiti«. I Phillips se donekle slaže s ovom razdiobom i shvaćanjem povijesti celibata.

*) Lex continentiae eadem est altaris ministris, quae episcopis atque presbyteris, qui cum essent laici sive lectores, licite et uxores ducere et filios procreare potuerunt; sed cum ad praedictos pervenerunt gradus, coepit eis non licere, quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale coniugum, non habeant, sic habere, quo et salva sit caritas, et cessent opera nuptiarum. (Isp. o tom Laurin l. c. 76—77.)

**) De voto solemnī perpetuae castitatis sacro Ordini annexo. Analecta eccl. I.—II. (1893.—1894.) 333 ss.

Iz tako shvaćene povijesti celibata prije svega proizlazi, da ova institucija nije takova čisto crkvena uredba, koju bi Crkva *u opće* po voji mogla ukinuti, a da se krupno ne bi iznevjerila idealu evanđeoskom. Taj ideal traži ozbiljno i trajno pręgnuće za savršenstvom ne samo u redovničkom staležu, nego u pogledu čistoće barem jednako također kod svjetovnoga klera, kod Bogu posvećenih službenika oltara*). U toliko može se kazati, da celibat svećenstva spada na nutarnju bit Crkve, koja nikako ne bi odgovarala svom idealu, kad bi se odrekla ove uredbе. U ovom svijetlu razumijevamo odlučne i pouzdane izjave pokojnog pape Benedikta XV. Protiv svetogrđnih nastojanja nekih odmetnika iz češkoga klera, da *via facti* prisile Apostolsku Stolicu na popustljivost u ovom pogledu, papa je svečano izjavio: »Najodlučnije tvrdimo i uvjeravamo sve, da se zakon o crkvenom celibatu kao osobita dika katoličkoga svećenstva i vrelo najboljih kreposti njegovih ima sveto i nepovrijeđeno zadržati, i da se *nikada ne će to dogoditi*, da bi ga ova Apostolska Stolica htjela ukinuti ili ublažiti**). Posve je sličnu izjavu vrhovni Namjesnik Krištov za svu Crkvu ponovio u alokuciji tajnog konsistorija od 15. prosinca 1920***).

No kako da se onda protumače

1. zv. dispense u latinskoj Crkvi i protivna, zakonom utvrđena praksa u istočnoj Crkvi?

Što se tiče ovog drugog prigovora valja znati, da je Rimski Crkva tu protivnu praksu istočne Crkve *kao zlo manje* od potpunog crkvenog raskola samo tolerirala; a to se ne protivi ustroju Crkve u disciplinarnom pitanju, po gotovo kad se radi o zakonu, koji, makar i imao svoju klicu u evanđelju, ipak se direktno razvio iz prakse i navade, što su je na zapadu stalno poprimili kao obvezatnu, a na istoku kraj svih nastojanja Apostolske Stolice i nekih revnih biskupa i sabora opet i opet zabacivali kao tobože nepotrebnu i štetnu. Sam Sokrat****) svjedoči, kako »je u Tesaliji (t. j. u Iliriku, gdje je Leon I. urgirao točno obdržavanje celibata) upoznao drugi običaj. Ako klerik ondje poslije ređenja opći sa ženom svojom, s kojom se je zakonito vjenčao prije ređenja, izopćuju ga, dok se na istoku *svi drage volje* uzdržavaju od svojih žena, premda ih na to nikakav zakon ne

*) Per sacrum ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsis Christo servitur in sacramento altaris; ad quod requiritur maior sanctitas interior, quam requirat etiam religionis status (S. Th., S. theol. II. 2. 9. 184. a. 8.).

***) Lit. ad Archiep. Prag. 3. I. 1920. V. Acta Ap. S. 1920. 34.

****) Act. Ap. S. 1920. 586.

*****) Hist. eccl. 5, 22. M. P. Gr. 67, 638—639.

veže*). Odmah iza toga veli u očitoj opreci sa svojim prijašnjim riječima: »*Mnogi* bo od njih primiše također u vrijeme svoga episkopata djecu iz zakonitog braka«. Nadalje konstatuje, da je strogi zakon celibata također vladao u Macedoniji i u Ahaji jednako kao i u Tesaliji. I slučaj imenovanja biskupa Sinezija, kao i tužbe sv. Epifanija te sv. Isidora Peluzijskoga pokazuju, kako se laksana disciplina na istoku nije raširivala bez oštrog otpora revnih biskupa, što i razni kanoni iz ovog doba potvrđuju. Tako n. pr. u *pseudoapostolskoj didaskaliji*, koja je po patologiji Rauschena i Wittiga (str. 20) nastala već oko g. 300. u Egiptu, čitamo: »Trebada dakle, da se svećenici uzdržavaju od općenja sa svojim ženama**). Nadalje t. zv. *Doctrina Addasi*, nastala po istoj patologiji oko g. 400. u Siriji, veli o Adeju: »Zapovjedio je svojim klericima brižno, da im tijela budu čista i sveta, kako to dolikuje muževima, koji stoje pred oltarom Božjim***). Da se tu radilo o potpunoj kontinenciji, potvrđuje ovaj tekst: »Svi muševci i žene, što su pripadali službi crkvenoj, bijahu stidljivi, oprezni, sveti i čisti, te su stanovali kao pojedinci i čisto bez ljage«. Za zakon celibata na istoku kraj protivne prakse svjedoči i pitanje 40., stavljeno sv. *Maksimu* (u. 662.) »Zašto se starozavjetnim svećenicima ne zabranjuje imati ženu, a kršćanskim svećenicima to zabranjuje, što se tiče općenja?« (V. M. P. Gr. 90, 818). Isp. i odgovor uz bilješku izdavača.

G. 528. car Justinijan naredi, da ne smije imati ni djece ni unučadi, tko se ima izabrati za biskupa. G. 531. obnovi tu naredbu, zaštitiv ju u ovom smislu, da se ne smije ni onaj izabrati za biskupa, koji živi u braku. Napokon *Trulanska sinoda* (682.) čudnom nedosljednošću u 13. kanonu uz napadaj na Rimsku Crkvu uz krivo shvaćanje odredbe 2. Kartaške sinode****) i izvrćanje smisla Sv. Pisma dopušta subdakonima, đakonima i svećenicima dalji život u braku, dok svim ovima zabranjuje pod kaznom svrgnuća (kanon 6.) sklopljenje braka iza primljenog reda, čim ukida 10. kanon ancirske sinode od g. 314. — Opet u 12. kanonu s obzirom na sablazan i pogrdu crkvenog

*) Zadnju tvrdnju niječe Instrukcija kongregacije de Prop. Fide od 24. maja 1858., pozivajući se ne samo na Justinijana nego i na *itinerarium hierosolymit. Ioannis Catovici, qui conceptis verbis testatur de Chaldaeis nestorianis, de Maronitis, eorum episcopos eligi coelibes.*

***) V. grčki citat u *Realencyklopädie der christl. Altert* (Kraus) I. 307.

****) V. (Bickell) *Zeitschr. f. kath. Th.* 1878, 43.

*****) »ut subdiaconi qui sacra mysteria contractant, et diaconi et presbyteri secundum *proprios terminos* (kata tous idious horous — secundum propria statuta) a consortibus abstineant, ut et quod per apostolos traditum est et ab ipsa usque antiquitate servatum nos quoque similiter servemus, tempus in omni re scientes, et maxime in jejuniis et oratione. Oportet enim eos qui divino altari assident, in sanctorum tractandorum tempore esse omnino continentes, ut possint, quod a Deo simpliciter petant, obtinere«. (Conc. carth. II., ant.). V. Harduin III. 1666.

staleža pod kaznom svrgnuća zabranjuje biskupima zajednički život sa vlastitim ženama.

Crkva Rimaska nije nikad pozitivno odobrila 13. kanona ovoga sabora, ali ga je tolerirala, ili kako se Benedikt XIV. izrazuje, »Non prohibet« (Etsi pastoralis 26. Mai 1742.). Ipak u Sjevernoj Americi i u Kanadi urgirala je Crkva još g. 1907. i 1913. *potpuni celibat uni-jatskog svećenstva* (V. Analecta ecclesiastica, 1907, 430. i Acta Apost. Sedis 1913, 395).

Što se pak tiče *dispenza* Apostolske Stolice, danih u pojedinim rijetkim slučajevima zapadnih viših klerika, poteškoća svakako nije veća, nego u slučajevima, gdje se radi o dispensi od svećanih redovničkih zavjeta ili de obligatione iuris divini, mediante libera voluntate humana. Papa kao vrhovni Namjesnik Božji može tu u ime samoga Boga autentično protumačiti zakon Božji i izjaviti, da li ima dovoljan razlog ispričanju, modifikaciji i limitaciji zakona u *posebnim* slučajevima*). Iznimno se je papa Pijo VII. služio ovom vlašću n. pr. kod konvalidacije divljih brakova otpalih i zaprisegnutih svećenika-redovnika, koji su g. 1802. skrušeno molili za tu vanrednu milost, uz uvjet, da će se za uvijek kaniti svećeničkih funkcija i da će poslije smrti dotične žene živjeti u potpunoj kontinenciji. Pa i ova *suspenzija* svećanog zavjeta čistoće isticala se je kao nešto vanredno »attentis extraordinariis circumstantiis«, kao »extraordinaria indulgentia« obzirom na »maximum adiumentum spirituale magno animarum numero futurum**).

Gdje se radi samo o *svećeničkom* celibatu *bez redovničkog* zavjeta čistoće, O. Karlo Dilgskron (Analecta eccl. II. 1894. 327. ss.) tumači taj »votum sacro Ordini annexum« kao »votum Ecclesiae, quod in susceptione sacri Ordinis acceptatum ex acceptatione seu virtuali emissione fit votum ipsius Ordinandi«. To će reći: »Sama se Crkva Rimaska zavjetom obvezala***) Bogu, da ne će svetu žrtvu prinijeti Bogu niti svetinje vršiti osim po sasvim čistim rukama. Tim je obećanjem Crkva svoje članove, po kojima vrši svetu službu, posvetila Bogu, i to poradi religije, i nametnula sebi zakon, da ne će u svetom redu primiti drugih članova osim onih, za koje sazna, da će na se uzeti zakon ove posvete«. Pisac tu razlikuje u redniku »posebnu individualnu osobu« i »član Crkve, koja žrtvuje«. Po ovoj teoriji,

*) V. Noldin, De principiis, gdje se poziva na Ferraris, Bibliotheca. Papa art. 2. n. 30. »Potest tamen Papa ius divinum (et a fortiori ius apostolicum) interpretari, declarare, quod in aliquibus casibus propter aliquas circumstantias non obliget, cum scl. ex divina legis observantia aut aliquid sequitur iniquum aut maius bonum impeditur. Ferraris, Ibid. Dispensatio, n. 20.

**) V. Roskovány, Coelibatus et breviarium, VI. pg. 296—297.

***) To se ne razabire iz jednog formalnog čina, nego iz svega vladanja i postupka Crkve; stoga se također ne može točno odrediti čas polaganja toga zavjeta, kao što uči Dilgskron.

koju pisac brani velikom znanstvenom spremom, lakše možemo protumačiti razne poteškoće pa i vlast papinu u pogledu ovog zavjeta celibata. Posve je isključeno, da bi ikada općenito ukidanje svećeničkog celibata moglo postati »minus malum« vel »maius bonum«, jer onda Crkva u opće ne bi bila više ona čista zaručnica Kristova, koja mora biti po osnovi Kristovoj. Stoga je također posve isključeno općenito ukidanje celibata. Ali u *posebnim rijetkim* slučajevima nije isključeno, da takova suspenzija svečanog zavjeta čistoće bude »minus malum«. Rijetki i veoma rijetki imaju biti ti slučajevi, jer drukčije, prema sudu Pija VII. o projektu konkordata Frank-ova*), slabi bi se svećenici još većma pomamili, da sablažnjivim životom isposlušuju sekularizaciju, a odmetnici bi bili sekularizacijom još nagrađeni za svoju nevjernost i raskalašenost.

Ovdje imamo riješenje jedne poteškoće, koju kadikad i dobri katolički svećenici i laici *bona fide* ističu :

Zašto Crkva nije općenitom laicizacijom stala na put svetogrdima i sablažnima nepopravljivih odmetnika od svećeničkog staleža?

»Iznijeti takov predlog, kaže Pijo VII. ili bolje kardinal državni tajnik u odgovoru Franku, znači također pokazati, da je primanje njegovo nemoguće. To bi značilo: nagraditi ljude, koji su se iznevjerili zavjetima, Bogu na podnožju oltara učinjenim, i povrijedili čistoću; tako bi se naime legitimiralo iregularno i raskalašeno življenje njihovo; i dalje bi to pospješilo odmetnuće slabih i neuzdržljivih svećenika. U onaj čas, kad bi vidjeli otvoren put, da sa sebe stresu jaram svećeništva, mjesto da sebi svetu silu nanesu i odole strastima, izjavili bi, da se taj jaram ne može složiti sa spasom njihove duše, i tako bi postigli, da se vrate u stalež i u prava laika . . .« Papa dalje crta ogromnu štetu za opću crkvenu disciplinu, koja bi tako nastala, a na koncu veli se u dotičnoj ispravi: »Sveti otac *mora* u vjernom nasljeđovanju svojih slavni^h Predšasnika zbaciti taj članak i bdjeti nad savršeni^m provedenjem jedne discipline, koja spada na najljepše vrline latinske Crkve. Starodrevnost ove discipline, *koja siže do vremena apostolskoga*, i neizrecivi probici njezini iziskuju, da se ona brižljivo čuva i da se svemu doskoči, što bi ju moglo uzdrmati ili prijetiti bitku njezinu . . .«

* * *

*) Ministar austrijski Frank u 28. članku 7. titula ovog predloga htjede isposlovati g. 1804. od Pija VII. autorizaciju za njemačke biskupe, da u buduće smiju nevrijedne svećenike laicizirati pa onda im ženidbu dopustiti. V. Dr. Leo König, Die Säkularisation und das Reichskonkordat, 1904, Innsbruck, Wagner, 181 ss.

Bilo je u povijesti crkvenog celibata u nekim zemljama još žalosnijih i općenitijih pojava nego dandanas u hrvatskim krajevima. Bilo je i jurišanja na ovu instituciju crkvenu ne samo sa strane nevrjednih čameta, nego također dičnih i po Crkvu veoma zaslužnih muževa, koji su bona fide, sed zelo non secundum scientiam poput Ferdinanda I. gledali jedini spas u ukinuću ili ublaživanju celibata. Svima se trajno i odlučno oprla Apostolska Stolica, i to uz pravi uspjeh duhovne obnove svih klerika dobre volje i uz otpad suhih i mrtvih grana. »Homines per sacra immutari fas est, non sacra per homines«. (Egidije Viterpski na 5. Later. saboru).

U ostalom, velika je zabluda tvrditi, da je celibat u opće urodio većim zlima nego dobrima. Nema svetinje tako svete, koja ne bi dala povoda grdnim zloporabama po slabosti i zlobi ljudskoj. No i to je krivo mnijenje, protivno uvjerenju i izjavama vrhovnih Namjesnika Kristovih, da je celibat tobože bio *povod* većim zlima nego dobrima. Čujmo konačno, što veli nepristrani posmatrač, protestanski profesor i pedagog Foerster, koji je na licu mjesta u Njemačkoj, Švicarskoj, Francuskoj, Engleskoj i Americi študirao praktičnu stranu celibata katoličke Crkve. U svojoj seksualnoj etici (str. 172.) piše: »Trebalo bi da jedared umukne govorkanje o golemim zloporabama celibata. Nepristrani protestanti vazda su morali priznati, da katolički kler poprijeko dostojanstveno provada celibat. Kako je malen broj škandala, ako uvažimo toliko mnoštvo svećenika, i ako imamo na umu, kako se budnim okom motri njihovo življenje! Više su puta konstatovali, da je broj moralnih prestupaka kod oženjenih muževa kud i kamo veći nego kod katoličkoga klera«.

O uzgoju elite.

I.

Otkad je Pijo X. izašao pred savkoliki kršćanski svijet sa poznatom lozinkom »Omnia restaurare in Christo: Sve obnoviti u Kristu«, nastalo je posvuda življe nastojanje oko unutarnje obnove. Duhovi su se počeli više lučiti, katolici se stali skupljati u čvršće redove, katolički je pokret zadobio novi mah. — I taj je pokret donio dosada krasnih plodova. No nema sumnje, da se uz jednaku energiju, koja se potrošila u dosadašnjem radu oko obnove u Kristu, moralo doći do mnogo većih uspjeha.

Gdje je krivnja? — Na to se pitanje osvrnuo već 1909. Mgr. Ernest Ricard, nadbiskup u Auchu.

»Rad na katoličkom polju — veli on — nikada nije bio živaviji